

сложных педагогических проблем в условиях неопределенности и непредсказуемости педагогической практики.

Вывод. Содержательно-процессуальный подход призван объединить в себе предметное содержание и виды образовательной деятельности, обеспечить накопление опыта творческой деятельности, развить способности к самостоятельному мышлению и эмоционально-ценностному отношению к изучаемому учебному материалу. Этот подход позволяет преодолеть сложившиеся недостатки в образовательном процессе, которому присуща высокая степень репродукции научно-теоретической информации, исключая возможность выбора способов действий, собственной позиции, субъективной авторской интерпретации учебного материала – следствие этого суррогатные, безальтернативные знания и потеря интереса к науке и образованию, к избранной педагогической сфере деятельности. Гармонизация содержательной и процессуальной сторон учебного процесса, превращение знаний в инструмент практического действия позитивно влияет на становление профессионализма будущих педагогов. Профессиональная подготовка будущих педагогов на основе содержательно-процессуального подхода открывает перспективы мобильности и конкурентоспособности педагогических кадров в Украине.

Список использованной литературы

1. Гершунский Б. С. Концепция самореализации личности в системе обоснования ценностей и целей образования / Б. С. Гершунский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 3-7.
2. Давыдов В. В. Виды обобщения в обучении / Василь Васильевич Давыдов. – М., 1972.
3. Каган М. С. Человеческая деятельность / М. С. Каган. – М., 1974.
4. Леднев В. С. Содержание общего среднего образования: проблемы структуры / В. С. Леднев. – М., 1980.
5. Эльконин Б. Д. Понятие компетентности с позиций развивающего обучения / Б. Д. Эльконин // Современные подходы к компетентностно ориентированному образованию. – Красноярск, 2002.

*І.І. Доброскок,
здобувач Інституту
педагогіки АПН України,
докторант*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАГІСТРІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

У статті визначено взаємозв'язок між особливостями соціальної роботи і якістю оволодіння комунікативними вміннями, які лежать в основі формування професійної комунікативної компетенції.

В статті определена взаємозв'язок між особливостями соціальної роботи та якістю оволодіння комунікативними вміннями, які лежать в основі формування професійної комунікативної компетенції.

In article analysis of the social work's peculiarities behind the designated problem and their connection with the quality of communicative skills' profession are developed.

Суспільна трансформація в Україні в останні десятиліття, потреби суспільства у розгортанні соціальної підтримки населення, пошуки механізмів впливу на активне розгортання цих процесів зумовлюють необхідність особливої уваги до професійної підготовки фахівців для соціальної сфери. Соціальна робота, зорієнтована на взаємодію з людьми різного віку та соціального статусу. Значущість соціальної роботи помітно зростає завдяки інституціоналізаційній формі впливу на процес соціальної адаптації людей, їх потреб, цілей, можливостей самореалізації у всіх сферах особистісної і соціальної дійсності.

Така ситуація вимагає нових рішень у царині вищої школи, зростання уваги до особливостей соціальної роботи загалом і професійних якостей соціального працівника зокрема. Система професійної освіти орієнтується на розвиток кожної особистості в соціумі й оновлення багатьох сфер її життєдіяльності, у зв'язку з чим результати її функціонування залежать від ефективної реалізації такої якості професіоналізму, як комунікативна компетентність. Метою публікації є виявити взаємозв'язок між особливостями соціальної роботи і якістю оволодіння комунікативними вміннями; розробити технології формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників.

У цьому контексті актуальною є проблема професіоналізму майбутніх спеціалістів соціальної сфери, успішне розв'язання якої може бути забезпечене прийняттям відповідних указів, розробкою етичного кодексу, механізмів відбору спеціалістів, технологій і шляхів оптимізації процесу підготовки магістрів до соціальної роботи, державного галузевого стандарту зі спеціальності "Соціальна робота", у якому представлено професіограму й освітньо-кваліфікаційну характеристику соціального працівника [1; 3].

Теоретико-методичні основи формування професійної компетентності розроблено вітчизняними і російськими вченими (В.Сластьонін, Л.Карпова, А.Макарова, Є.Огарев, Г.Оникович та інші), європейськими педагогами (Г.Халаш, В.Долл, Ж.Перре); знайшли послідовне розкриття ряд концепцій, в яких подається характеристика професійної діяльності (Б.Ананьєв, Л.Виготський, З.Калмикові, Н.Менчинська, С.Рубінштейн та інші).

Безумовно, становлення людини як суб'єкта праці, перетворення її на професіонала в результаті вияву соціальної активності в різних сферах діяльності значною мірою залежить від рівня сформованості комунікативної компетентності, що уможливило розкриття всіх інших професійних якостей соціального працівника.

Аспектуальне розкриття проблеми спілкування загалом і професійного зокрема знайшло відображення у розвідках О.Бодальова, Ю.Жукова, А.Капської, О.Леонтьєва, А.Мудрика та інших. Передумовою для розв'язання проблеми формування комунікативної компетентності соціальних працівників стали дослідження, в яких розглядається проблема саме комунікативної компетентності (Є.Головаха, Г.Данченко, М.Лісіна, С.Макаренко, В.Панфьоров, Л.Петровська, Н.Паніна та інші). Потребує ґрунтовних розвідок проблема особливостей підготовки соціальних працівників до комунікативної діяльності, що сприяє успішному вирішенню питань щодо формування комунікативного їх професіоналізму.

Професійна компетентність співвідноситься зі здібностями, уміннями та знаннями, адекватними професійним завданням і достатніми для їх вирішення. Так, учені виділяють такі складові професійної компетентності: глибоке розуміння сутності виконуваних завдань і вирішуваних проблем; знання досвіду, наявного у даній галузі; уміння обирати засоби і способи дії, адекватні конкретним обставинам місця і часу; здатність критично оцінювати свою діяльність і вносити корективи у процес досягнення цілей (Є.Огарьова); особистісно-гуманні орієнтації, креативність, рефлексія тощо.

У контексті поглиблення розуміння поняття "Комунікативна компетентність" в педагогічних розвідках подаються різні тлумачення: уміння встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми (Г.Данченко, С.Козак, С.Макаренко); володіння сукупністю певних умінь (Є.Головаха, Н.Паніна, Р.Парошина); знання норм і правил спілкування (А.Козлов, Т.Іванова). Як бачимо, комунікативна компетентність становить інтегративну якість, яка опосередковує професійну діяльність соціального працівника, спрямовану на налагодження, підтримку і розвиток ефективної взаємодії з учасниками соціального процесу.

Специфіка соціальної роботи виявляється у вирішенні проблем, які постають і стосуються конкретної людини, прямо чи опосередковано вона є учасником форм і видів суспільних відносин і діяльності людей, що висуває достатньо суворі вимоги до професійних комунікативних умінь і навичок соціальних працівників. Усе це дає підстави для розуміння професійної комунікативної компетентності як *комплексу комунікативних знань та мовленнєвих умінь, навичок, що формують рівні мовної особистості; дозволяють соціальному працівникові адекватно і творчо користуватися усіма засобами комунікації у спілкуванні з учасниками соціального процесу.*

Успішність виконання професійних функцій соціальним працівником залежить від наявності й рівня його комунікативних умінь, оскільки вони слугують підґрунтям успішної реалізації технологій. Цілеспрямована робота зі створення соціально-педагогічних умов, спрямованих на забезпечення ефективного формування професійної комунікативної компетентності у магістрів зумовлює відповідну процедуру підготовки, що передбачає координацію методів і технологій, які відповідають вимогам майбутньої спеціальності та сучасним підходам до професійної підготовки фахівців [2, с.400].

Рівні професійної комунікативної компетенції визначаються ступенем вияву знань про правила слухання партнера; професійний мовний службовий етикет; норми, правила тактики спілкування; правила користування невербальними засобами спілкування й умінь концентрувати і розподіляти увагу; володіти голосовими модуляціями; володіти технікою і логікою мовлення; правильно будувати публічні виступи з урахуванням аудиторії; аналізувати конфліктні та кризові ситуації і знімати їх завдяки професійним комунікативним умінням. Формування мовної культури відбувається поступово. У її становленні виділяють кілька етапів:

1. Рівень мовної правильності; забезпечується мовною освітою (правила користування мовою, її лексикою, граматичними формами; знання з історії літературної мови, з історії становлення галузевої термінології).

2. Рівень інтеріоризації, який засвідчує вміння реалізовувати себе у висловлюваннях відповідно до власного внутрішнього світу, вміння творити себе засобами мови і виражати свою особистість; забезпечується духовно-моральною культурою особистості, розумовою (логічною) культурою мовлення, комунікативністю і сценічністю. Досягнення високої культури мовлення на цьому етапі уможливується роботою над словом: вміння чітко і ясно висловлювати свою позицію, будувати переконливу аргументацію, вільно виступати перед аудиторією й емоційно впливати на слухачів, володіти гнучким, рухливим голосом, дикцією, підкрояти голос конкретним мовленнєвим цілям, ефективно реалізовувати свої демократичні права і свободи в усіх сферах переконуючої комунікації.

3. Рівень насиченості – передбачає володіння багатством і різносистемністю мовних засобів. Мовець (вихователь) вільно почувається у мовній стихії, має багатий лексикон.

4. Рівень адекватного вибору – характеризується вмінням говорити прицільно, на кожну мовну ситуацію відгукуватися точною мовною реакцією.

Рівні мовної особистості співвідносні з основними комунікативними ознаками досконалого мовлення: правильність, точність, логічність, чистота, виразність, образність, виразність, доречність, етичність та естетичність. Реалізацією якостей мовлення, гармонійним поєднанням їх забезпечується індивідуальна і колективна культура спілкування учасників соціальної ситуації.

Комунікативні можливості мови незмірно широкі, вони становлять основу культури мови загалом і професійної мови зокрема, культури мовлення соціального працівника. Рівень розвитку категорійно-мовленнєвого апарату аналізованої галузі наукових знань визначається рівнем освіченості соціального педагога, обсягом і стилістикою використання ним професійної мови.

Професійне, бездоганне з мовної позиції мовлення передбачає погляд на мову як творчу практику індивідів, що, спілкуючись між собою, зберігають у ній соціокультурний досвід, збагачуючи його відповідно до надбань відповідної галузі. Таке мовлення є інтелігентним, утверджує етику поведінки, постійне самовдосконалення і самовияв. Концепція функції мовлення (установки на контакт, взаєморозуміння, взаємоповагу) спрямована на утвердження манери

ввічливої розмови, духовне оздоровлення учасників соціальної ситуації. Соціальне й індивідуальне у професійному мовленні нерозривні, у єдності особистого й громадського, естетичного й етичного, інтелектуального й морального ґрунтується концепція професійного мовлення соціального педагога, його ретроспективне і проспективне бачення.

У зв'язку із зазначеним вище пропонований нами механізм формування професійної комунікативної компетентності магістрів із соціальної педагогіки передбачає такі напрями: організація навчально-методичної діяльності шляхом упровадження спеціалізованих курсів циклу професійної науково-предметної підготовки ("Теорія комунікацій"; "Культура професійного спілкування"; "Комунікативна компетентність соціального працівника"; "Основи ораторського мистецтва"; "Інформаційна культура соціального працівника"; "Етикет професійного мовлення соціального педагога"); соціально-педагогічні ситуації і тренінги у проблемних мікрогрупах ("Чим вимірюється дорослість"; "Синій птах щастя"; "Безпорадність"; "Від серця до серця"; "Коло проблеми"; "Ключовий момент"); управління самостійною роботою магістрів.

Практика використання технологій активного навчання, моделюючого соціально-педагогічної ситуації, сприяє організації професійно-орієнтаційної та індивідуальної роботи, поглиблює рефлексію, уможлиблює досягнення взаємоповаги та довірливості між усіма учасниками групи, що інтенсифікує процеси саморозкриття та самоусвідомлення; забезпечує умови для взаєморозуміння респондентів під час практичних і семінарських занять, що дозволяє їм відчувати власну причетність до спільної справи.

Ефективність формування професійної комунікативної компетентності соціальних працівників визначається співвідношенням професійної діяльності, спілкування особистості, що виявляється на рівнях інтелектуального, емоційного і діяльнісного вияву.

У професії соціального працівника визначальною є комунікативна функція, оскільки соціальна практична діяльність потребує різнопланового спілкування, успішність і повновартісність якого залежить від умінь спілкуватися. Процес ефективного формування основних комунікативних умінь майбутнього фахівця соціальної сфери уможлиблюється шляхом включення магістрів до комунікативної взаємодії під час проведення соціально-педагогічних ситуацій і тренінгів, вивчення спеціальних курсів комунікативного спрямування. Професійна комунікативна компетентність магістрів із соціальної педагогіки розширює можливості комунікативної діяльності залежно від конкретної соціальної ситуації, сприяє професійному саморозкриттю під час виконання соціальних ролей, дозволяє знаходити й активно використовувати нові елементи спілкування.

Список використаних джерел

1. Годлевська Д.М. Комунікативні уміння як складова комунікативності особистості соціального працівника / Д.М.Годлевська // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – Луганськ: "Альма-матер", 2004. – №2. – С.96-100.

2. Москалюк О.І. Зміст і структура професійної спрямованості майбутніх педагогів: аналіз у контексті системного підходу / О.І.Москалюк // Сучасні інформ. технології та іннов. методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць. – Київ–Вінниця, 2006. – Вип. 10. – С.398–403.
3. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування: [навч. посіб] / І.М.Цимбалюк. – К. ВД „Професіонал”, 2004. – 304 с.

*В.В.Садова,
канд. пед. наук, доцент,
Криворізький ДПУ*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗНАТЬ ТА ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СТУДЕНТАМИ ДИСЦИПЛІН ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЦИКЛУ

У статті висвітлюються можливі шляхи гармонізації знань та якостей студентів у процесі вивчення навчального курсу історії педагогіки. Стверджується, що активація концепту компаративістики сприяє засвоєнню програмних знань та формує необхідні особистісні риси педагога-фахівця.

Ключові слова: компаративістика, історія педагогіки, освіта, гармонізація знань та якостей особистості.

В статье освещаются возможные пути гармонизации знаний и качеств студентов в процессе изучения учебного курса истории педагогике. Утверждается, что активация концепта компаративистики способствует усвоению программных знаний и формирует необходимые личностные черты педагога-специалиста.

Ключевые слова: компаративистика, история педагогике, образование, гармонизация знаний и качеств личности.

The article highlights some possible ways for harmonization of knowledge and personality's features of students in the process of educational course History of Pedagogy studies. Emphasized the concept of comparativistics activating improves gaining program knowledge and forms necessary personality's features of a pedagogue-to-be.

Key words: comparison science, history of pedagogy, education, harmonization of knowledge and personality's features.

Сьогодні кожному українцю очевидно, що шанси подолати економічну кризу в першу чергу залежать не стільки від інтелектуальних та організаційно-технічних можливостей суспільства, скільки від якостей кожної людини. Тому ми й не сприймаємо лише як парадокс давно сказане А.Ейнштейном: освіта – це те, що лишається в людині після того, як вона все забуде. Після завершення університетського навчання повинні залишатися не тільки знання, уміння, навички, а й ті особистісні якості, які сформувалися у молодій людини за час навчання у вищому закладі.